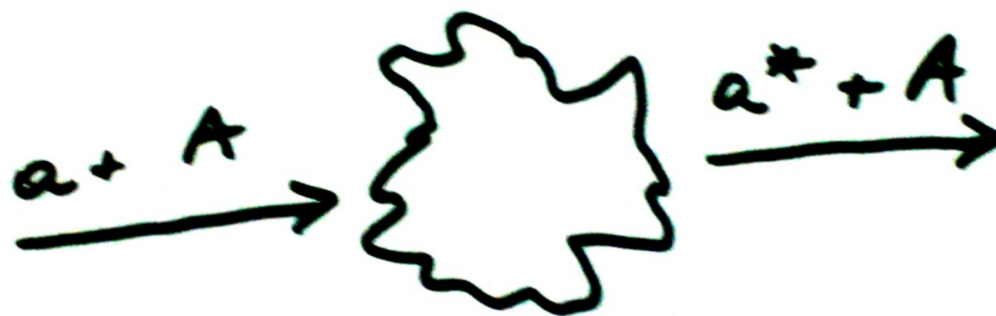
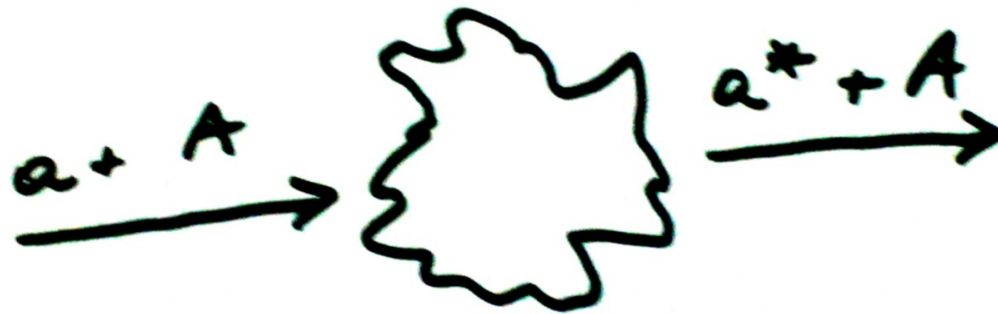

Wstęp do reakcji jądrowych

Krzysztof Rusek

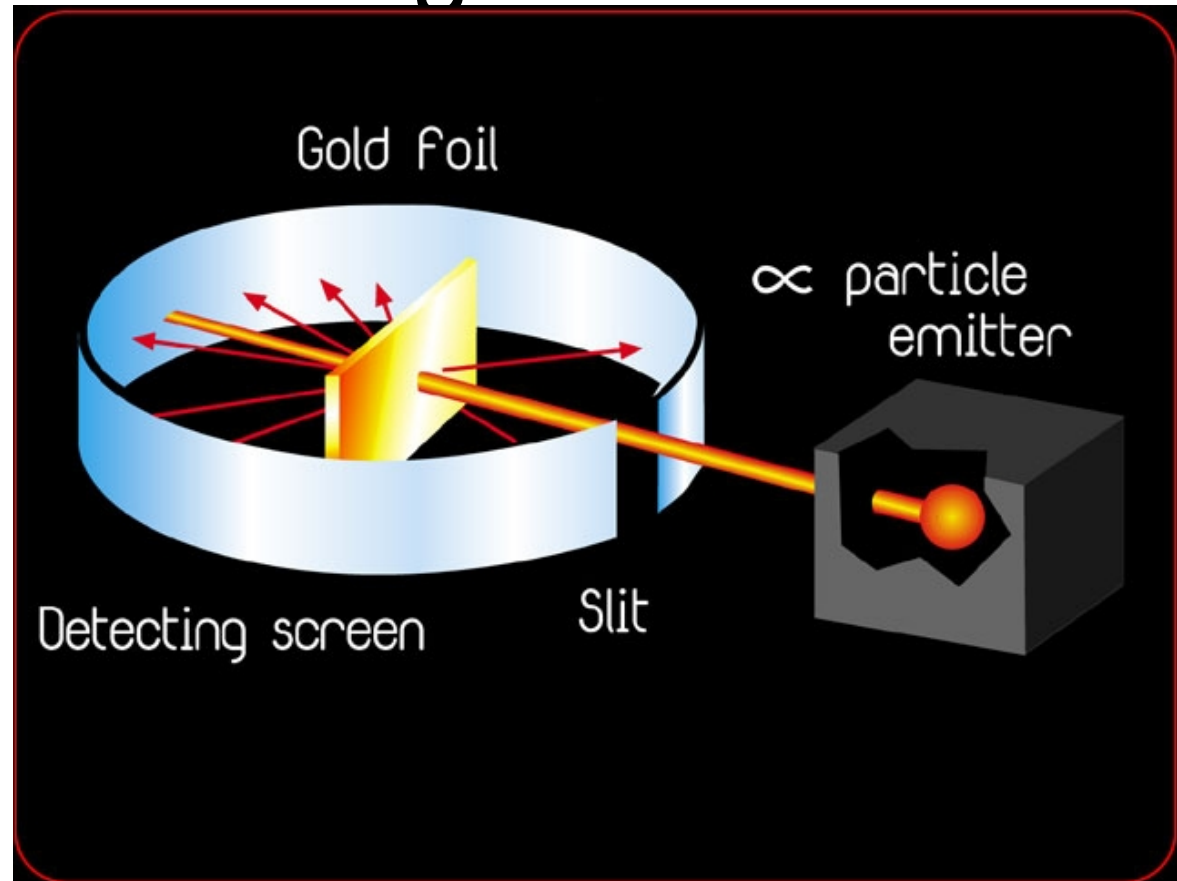

Reakcja jądrowa – proces, który zachodzi w wyniku „zderzenia” dwóch jąder atomowych

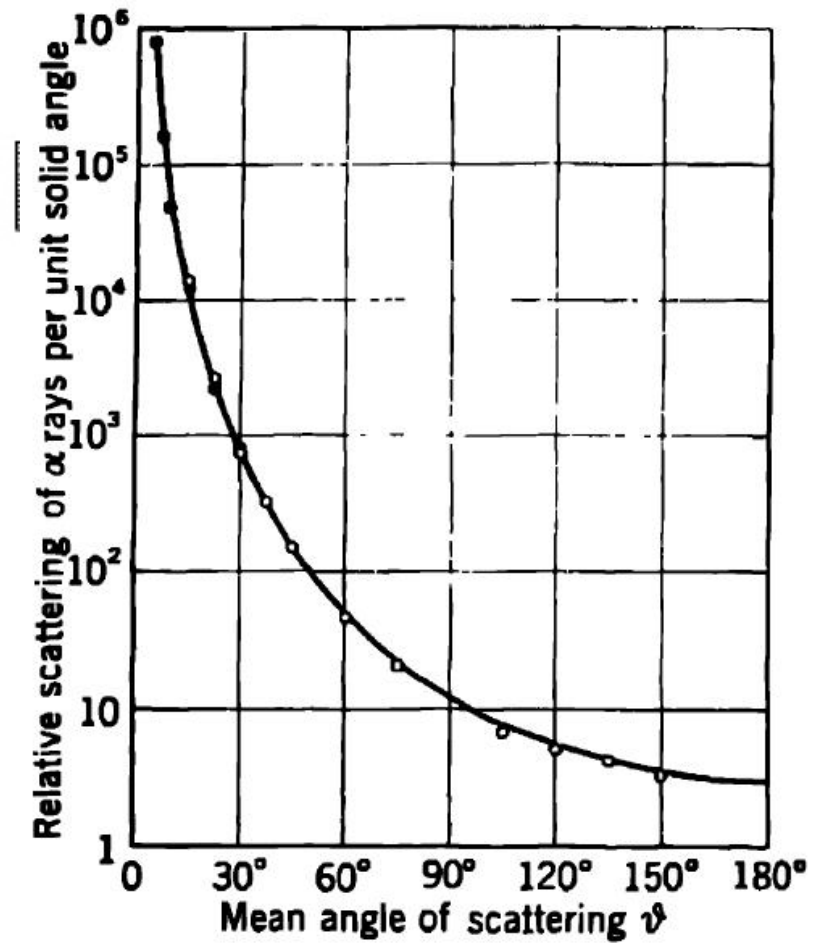
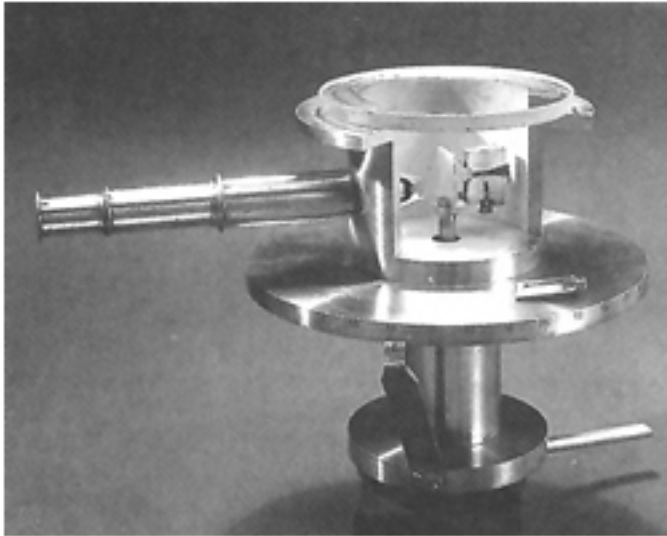
Metoda badania własności jąder atomowych a także metoda ich wytwarzania

Początek: Odkrycie jądra atomowego

E. Rutherford, 1911

Odkrycie jądra atomowego

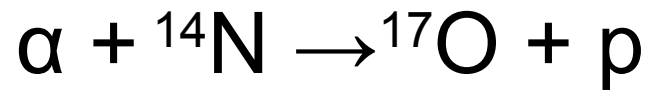

Pierwsza reakcja jądrowa

Philosophical Magazine, vol 37,
1919, str 581

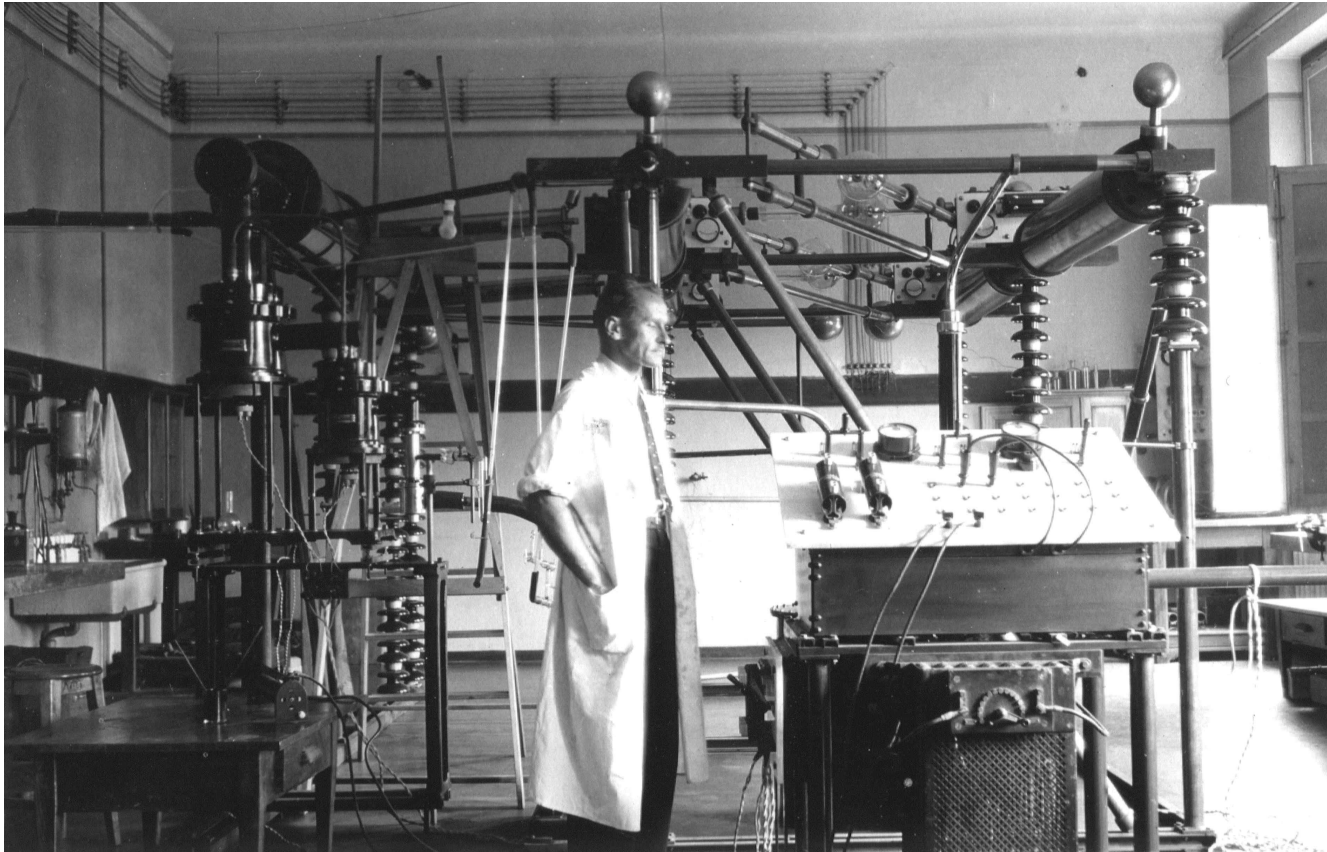
LIV. *Collision of α Particles with Light Atoms. IV. An Anomalous Effect in Nitrogen.* By Professor Sir E. RUTHERFORD, F.R.S.*

IT has been shown in paper I. that a metal source, coated with a deposit of radium C, always gives rise to a number of scintillations on a zinc sulphide screen far beyond the range of the α particles. The swift atoms causing these scintillations

Pierwszy polski akcelerator zbudowany na Hożej przez A. Sołtana (1937)

deuterony 0.4 MeV, prąd wiązki do 200 μ A

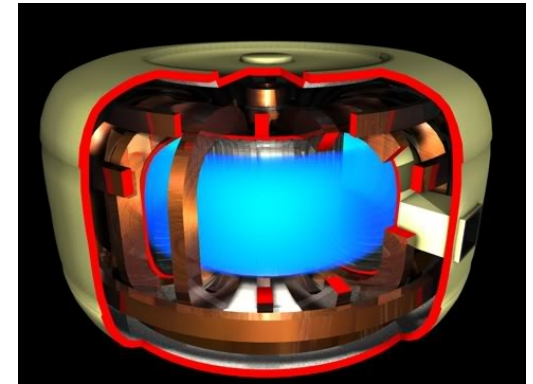

Mikroświat

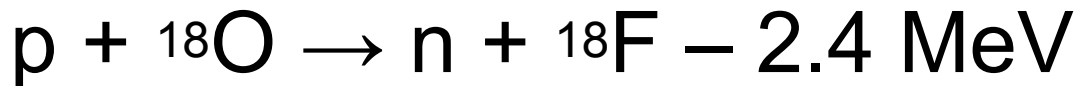
- Rozmiary: atom $\sim 10^{-10}$ m, jądro $\sim 10^{-15}$ m
- Siły: Kulombowskie – słabe, nieskończony zasięg, dobrze znane,
Jądrowe – silne o krótkim zasięgu, wciąż niedostatecznie poznane

Dlaczego je badamy?

- Pozyskiwanie energii:

- Produkcja radiofarmaceutyków:

Protony i neutrony powstały w pierwszej sekundzie po Wielkim Wybuchu (14 mld lat temu)

H, He, Li, Be, B powstały w pierwszych 20 min

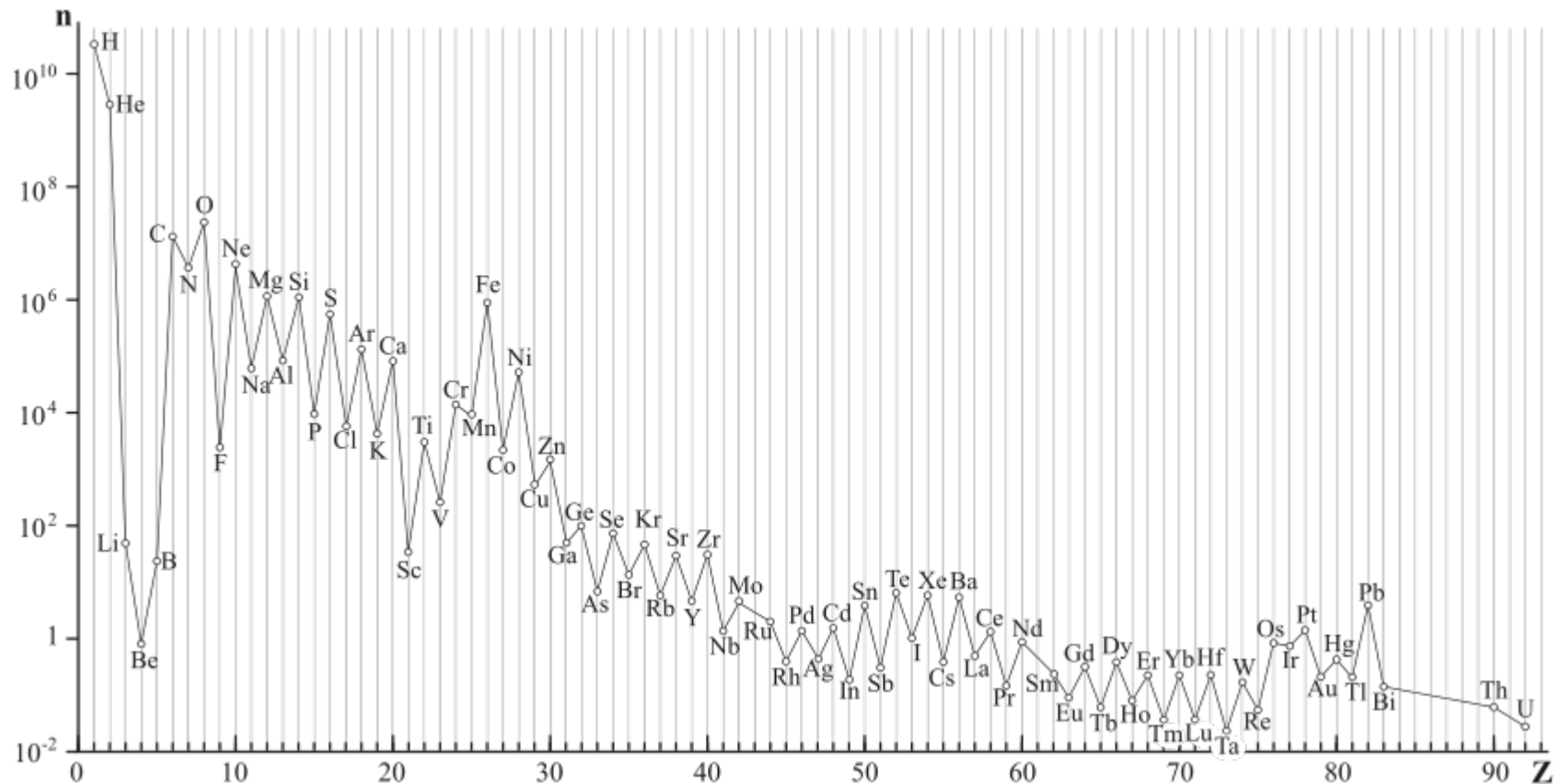
Inne pierwiastki powstały później w gwiazdach

Dlaczego tak mało antymaterii?

Co to jest czarna materia?

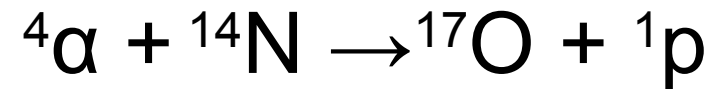
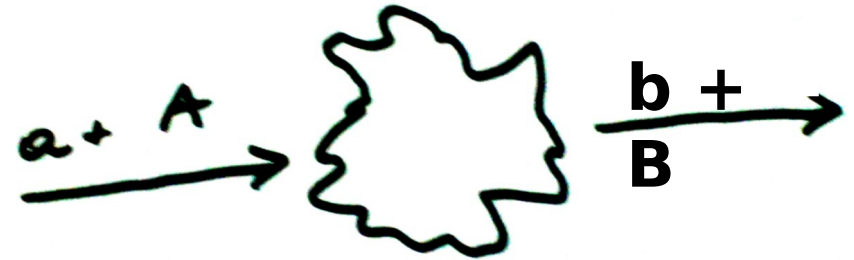
Co to jest ciemna energia?

- Rozpowszechnienie pierwiastków we Wszechświecie

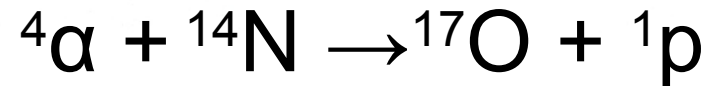
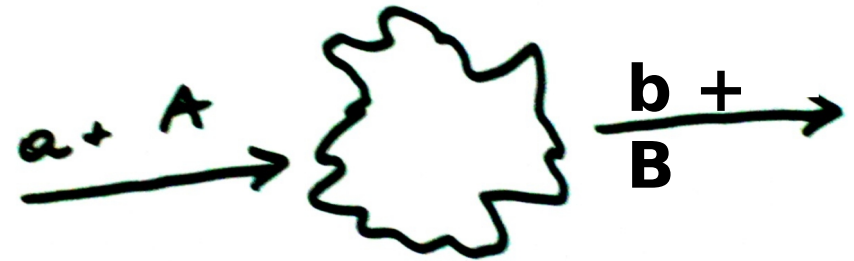
Zasady zachowania

- Liczby nukleonów
- Ładunku
- Energii
- Pędu
- Momentu pędu

2   7   8   1

Zasada zachowania energii

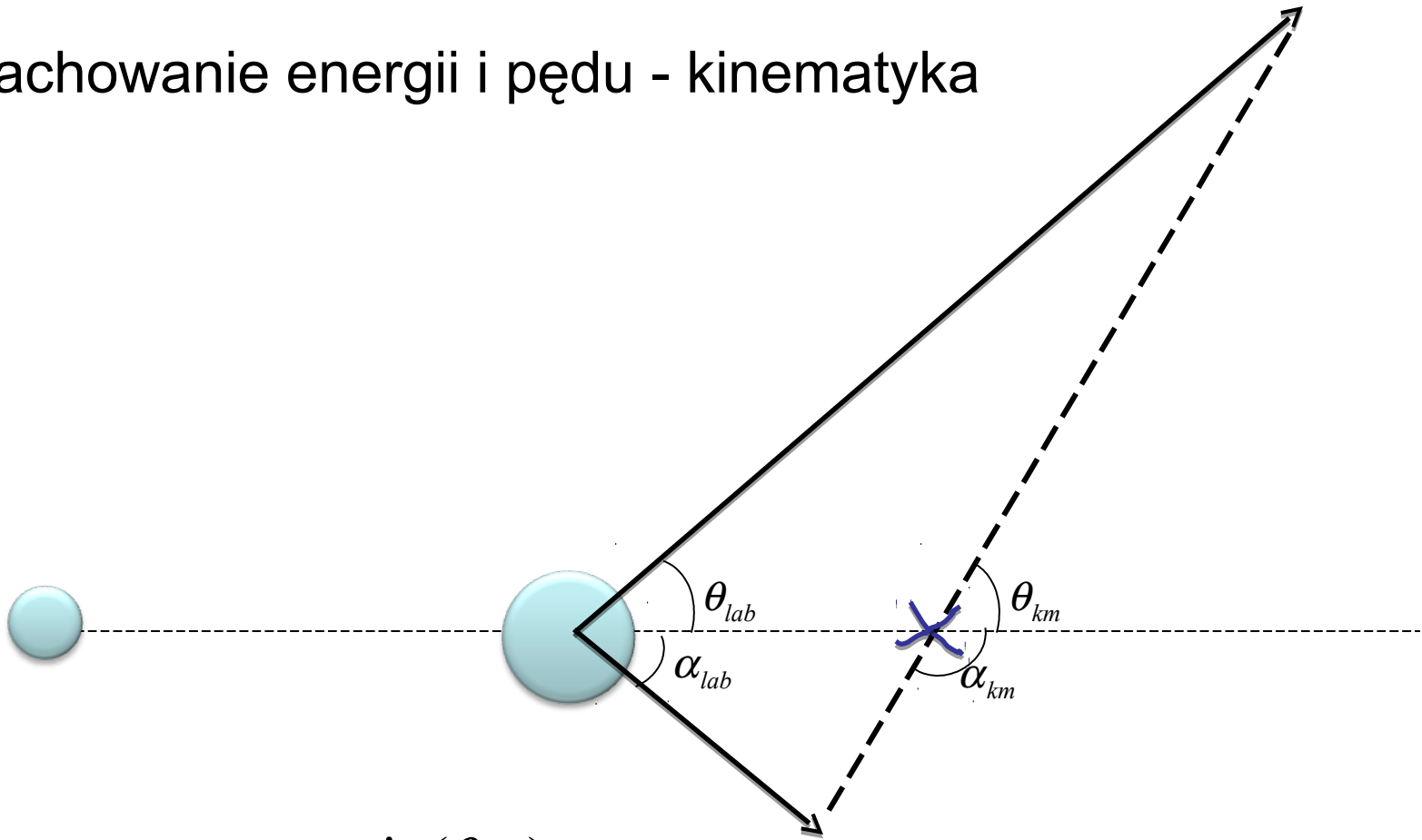
$$Q = -1.2 \text{ MeV}$$

$$E_1 + (M_a + M_A)c^2 = E_2 + (M_b + M_B)c^2$$

$$Q = (M_a + M_A - M_b - M_B)c^2$$

$$E_2 - E_1 = Q$$

Zachowanie energii i pędu - kinematyka

$$\tan(\theta_{lab}) = \frac{\sin(\theta_{cm})}{\cos(\theta_{cm}) + v_M / v_{cm}}$$

$$E_{CM} = \frac{m_2}{m_1 + m_2} E_{lab}$$

Podstawowe Rodzaje

Przez jądro złożone
(compound)

- Dwa stopnie

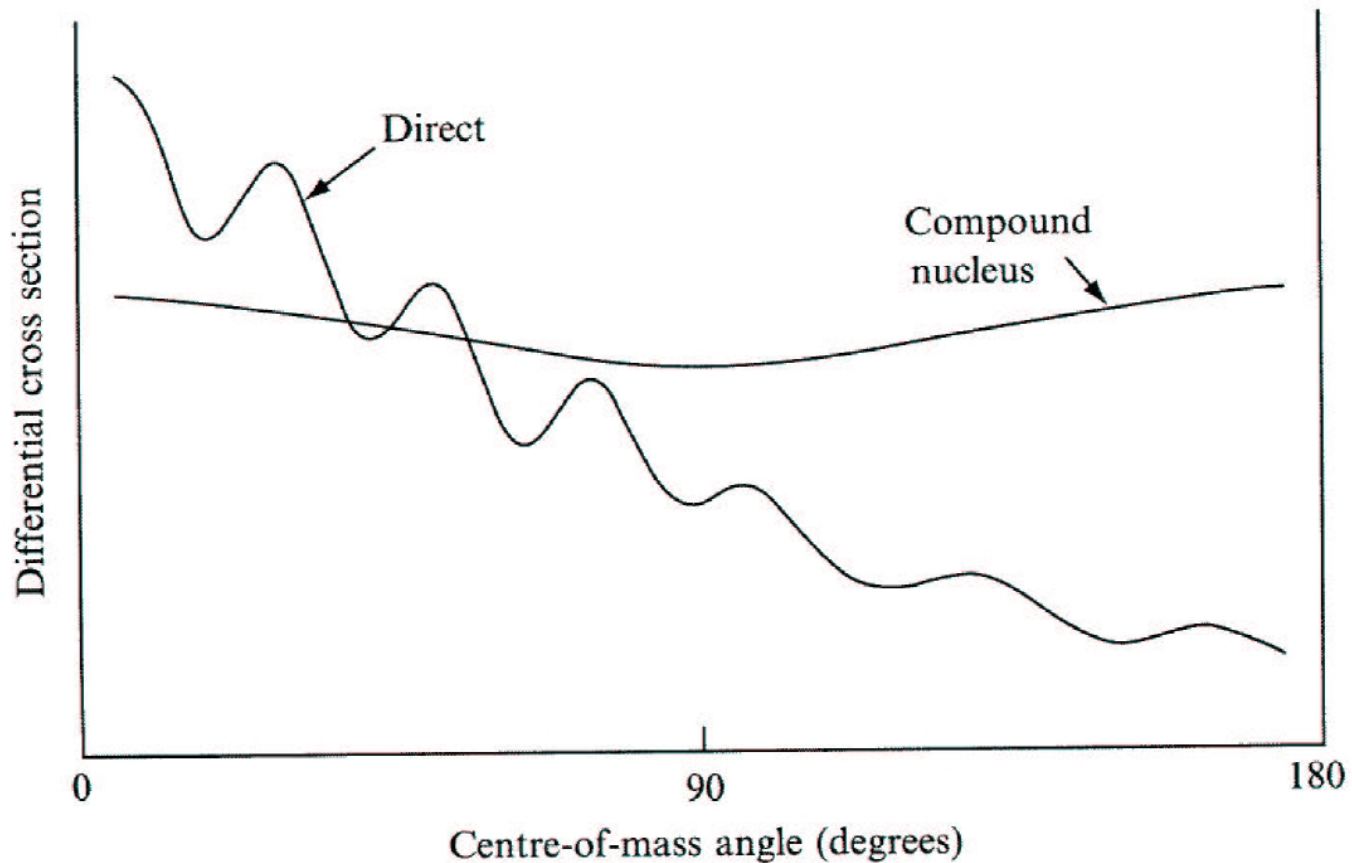

- Długi czas 10^{-16} - 10^{-18} s
- Izotropowa emisja cząstek
- mała energia cząstek

Bezpośredniego
oddziaływania (direct)

- Jeden stopień
- Krotki czas 10^{-22} s
- Cząstki emitowane „do przodu”
- Duża energia cząstek

Rozkłady kątowe emitowanych cząstek

Rodzaje reakcji bezpośredniego oddziaływania

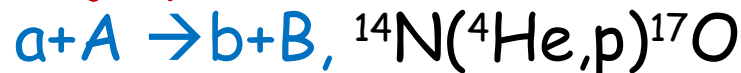
1- Elastyczne rozpraszanie,

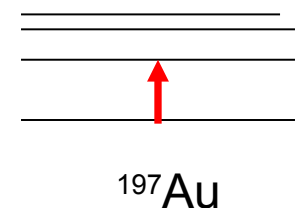
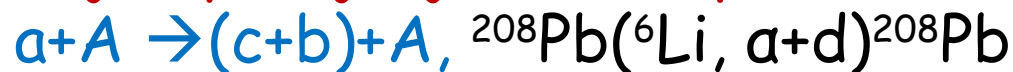
2- Rozpraszanie nieelastyczne

3- Reakcje przekazu nukleonów,

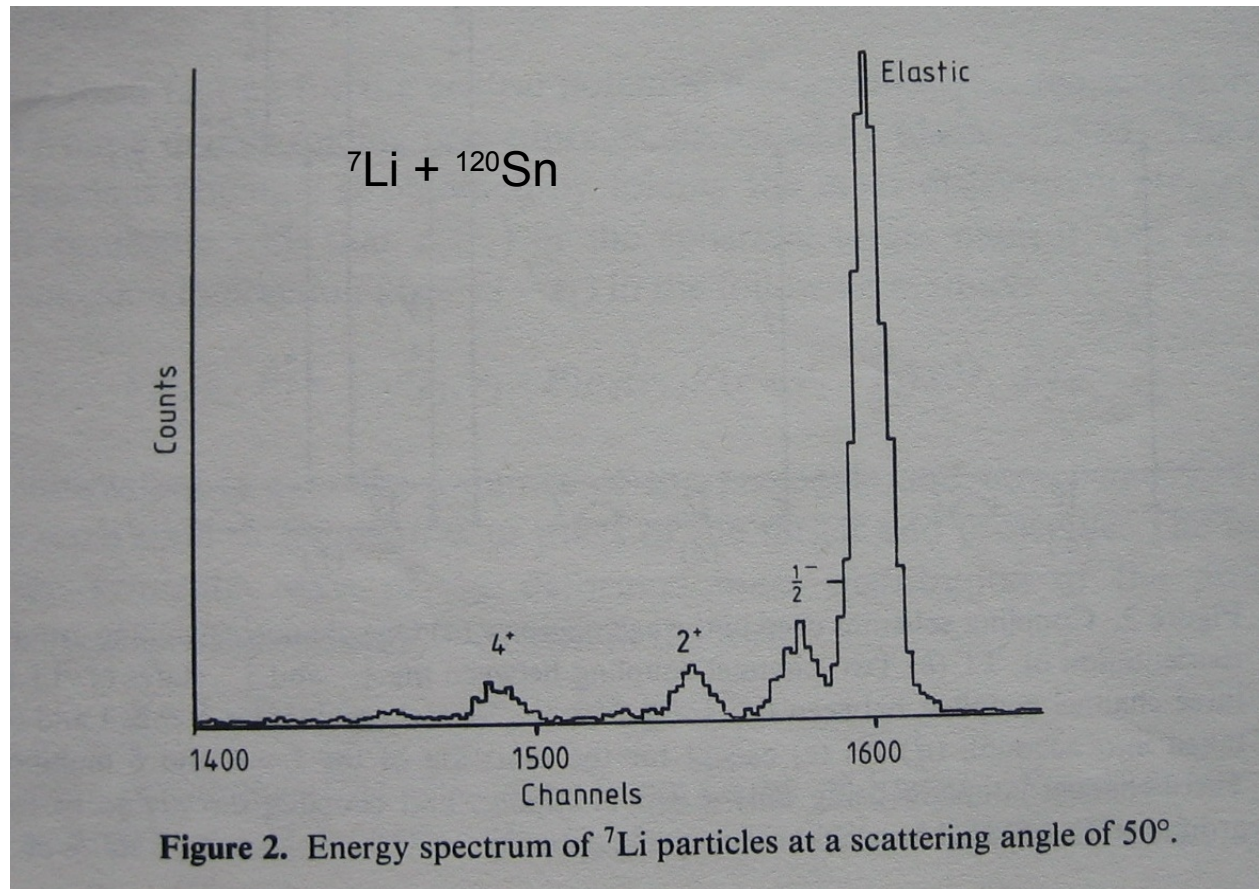
3- Reakcje dysocjacji (breakupu),

Co mierzymy

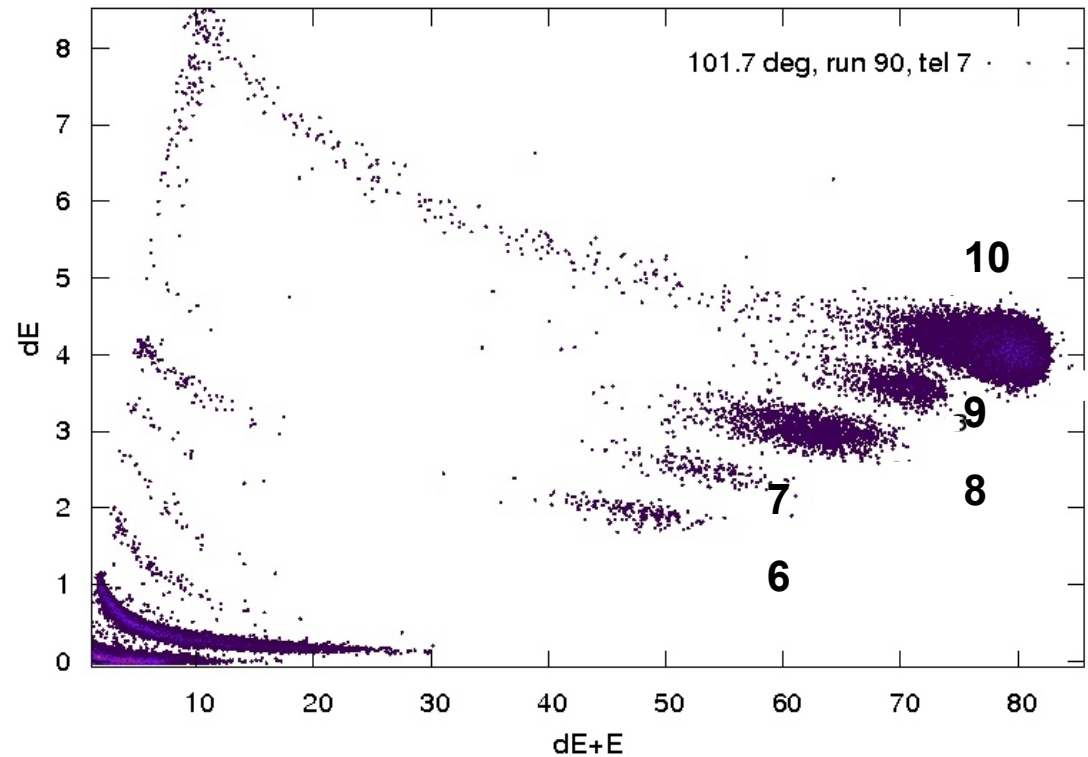
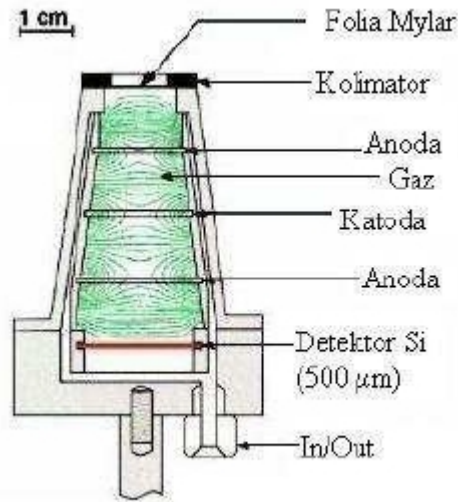
- energię emitowanych cząstek

Co mierzymy

- Rodzaj cząstek

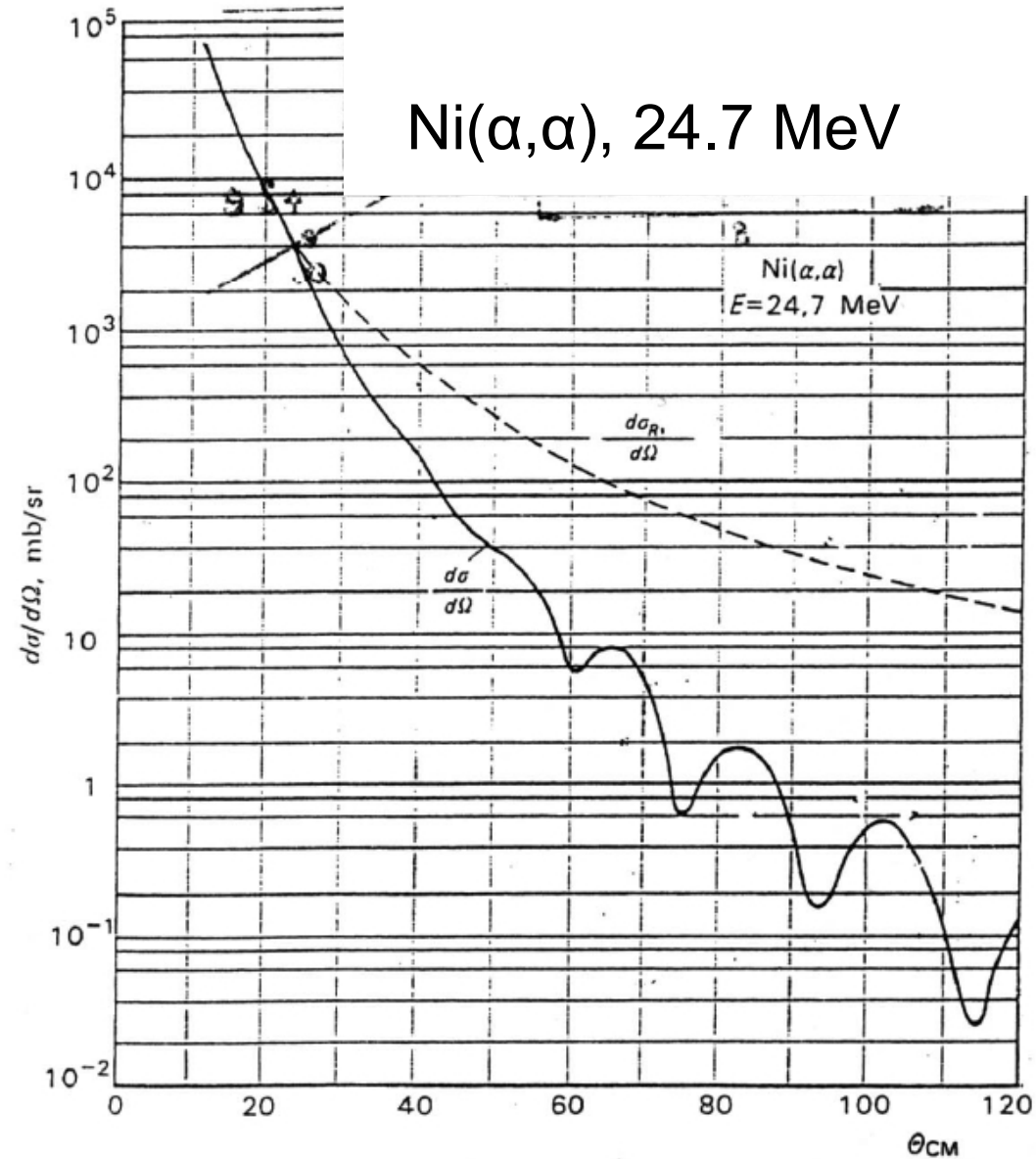
$^{20}\text{Ne} + ^{208}\text{Pb}$, 115 MeV

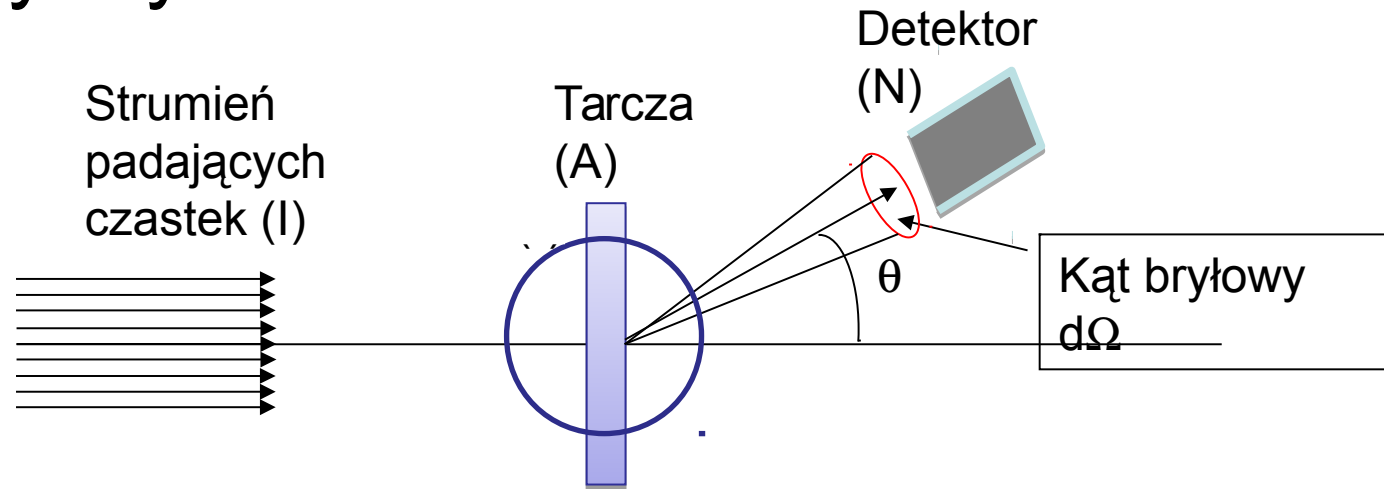
Strata energii $\sim Z^2 / E$

Co mierzymy

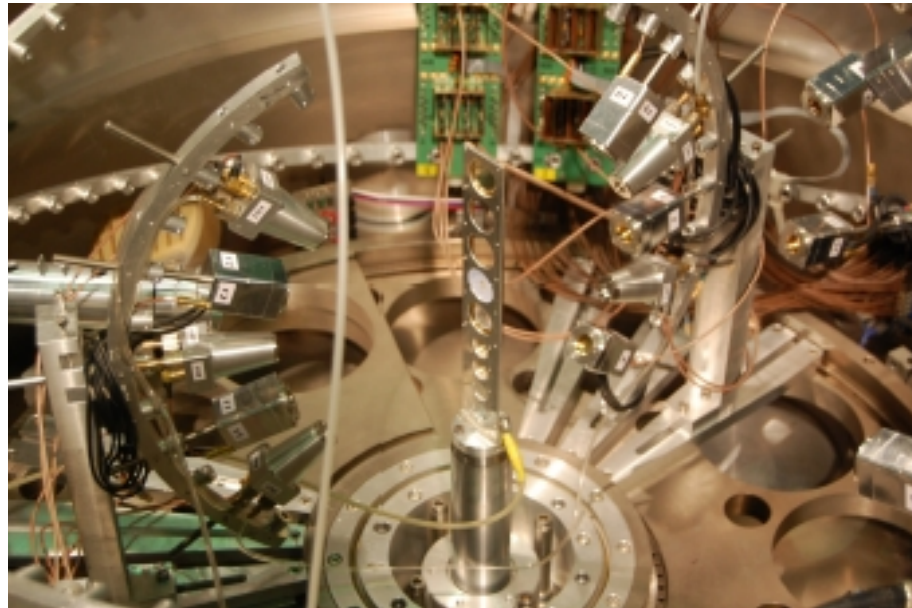
- Prawdopodobieństwo emisji pod danym kątem (rozkłady kątowe)

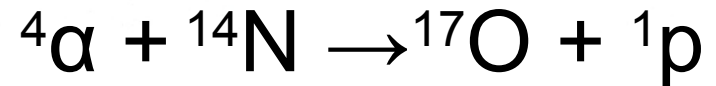
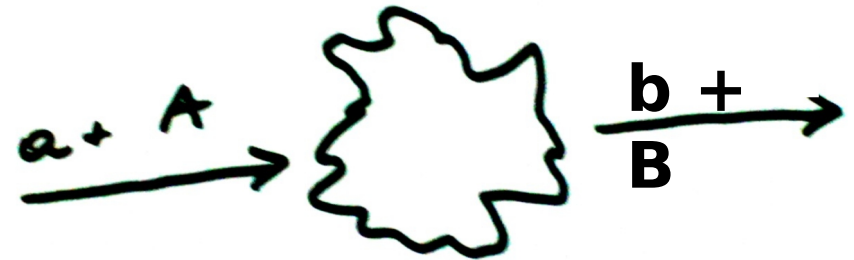
Przekrój czynny:

$$\sigma(\vartheta) = N / (I A d\Omega) \quad \text{Jednostką jest barn (b) / sr} = 10^{-28} \text{ cm}^2 / \text{sr}$$

Teoria – mechanika kwantowa

$$H(\mathbf{r}, R) \psi(\mathbf{r}, R) = E \psi(\mathbf{r}, R)$$

$$H(\mathbf{r}, R) = H_0(\mathbf{r}) + T(R) + V(\mathbf{r}, R)$$

$$\psi(\mathbf{r}, R) = \varphi(\mathbf{r}) \chi(R)$$

Laboratoria Europejskie

Long Range Plan

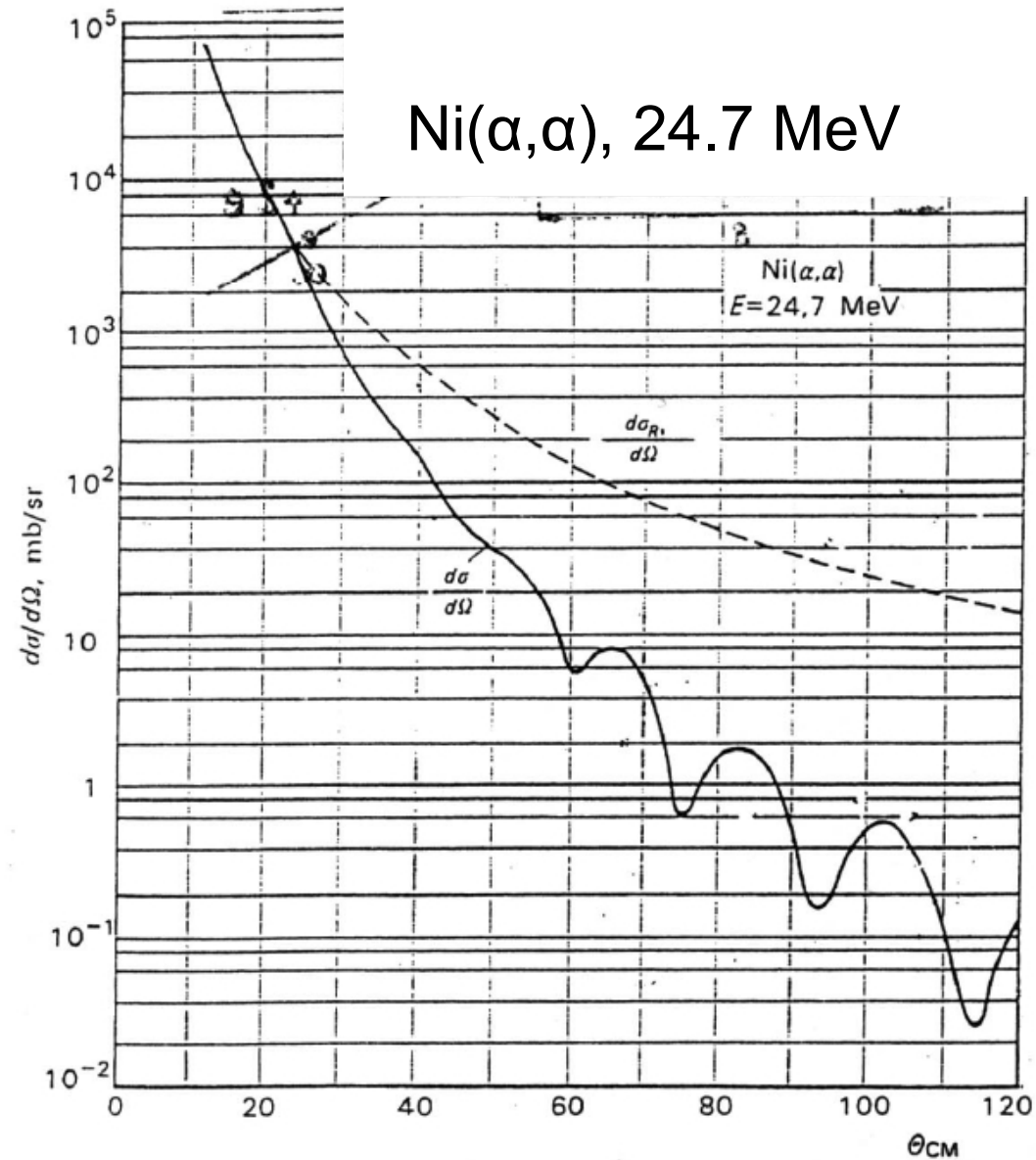
NuPECC – komisja ekspercka
European Science Foundation

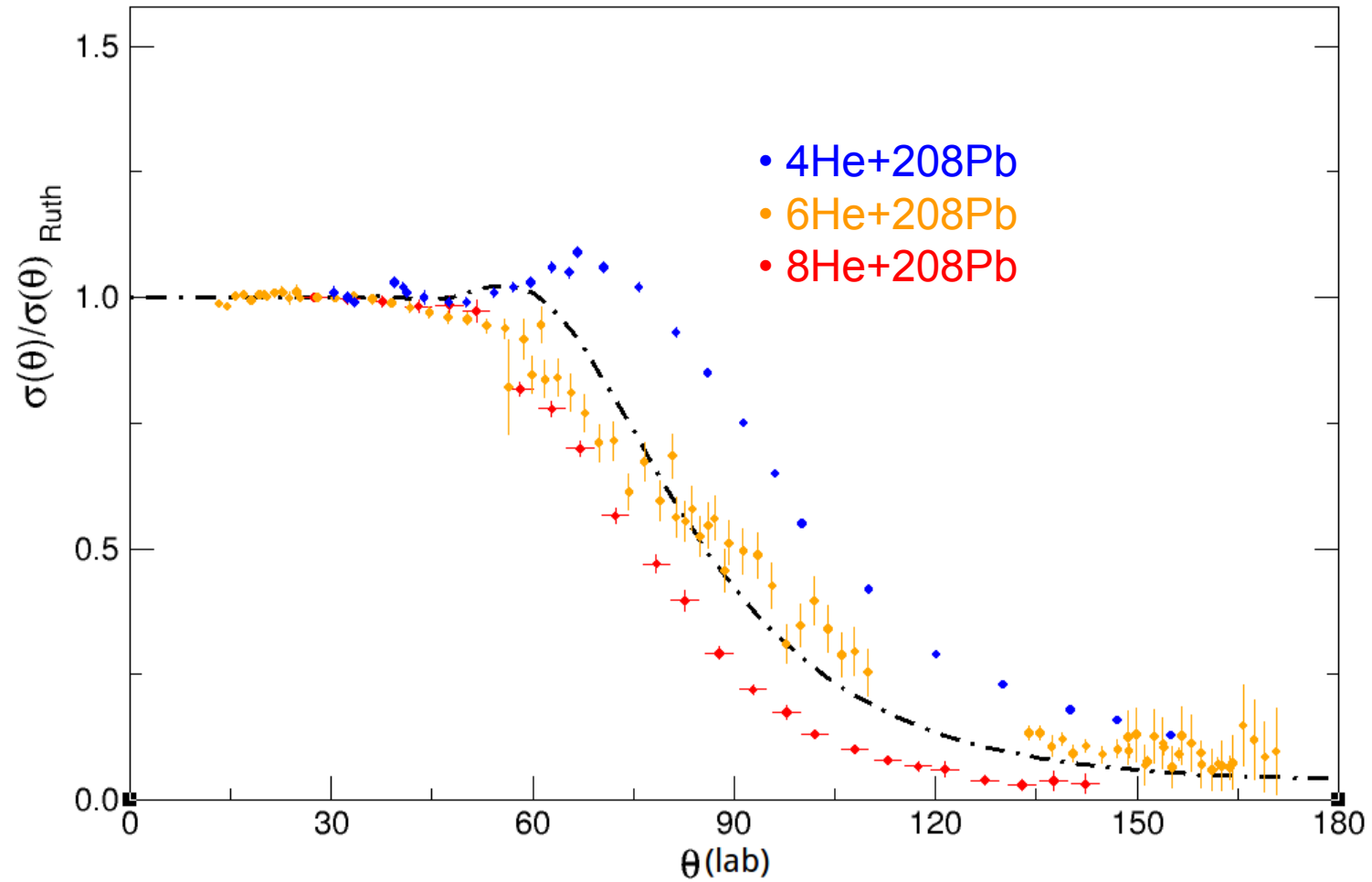
Rozpraszanie elastyczne

Źródło wiedzy o
rozmiarach jąder
i o ich
oddziaływaniach

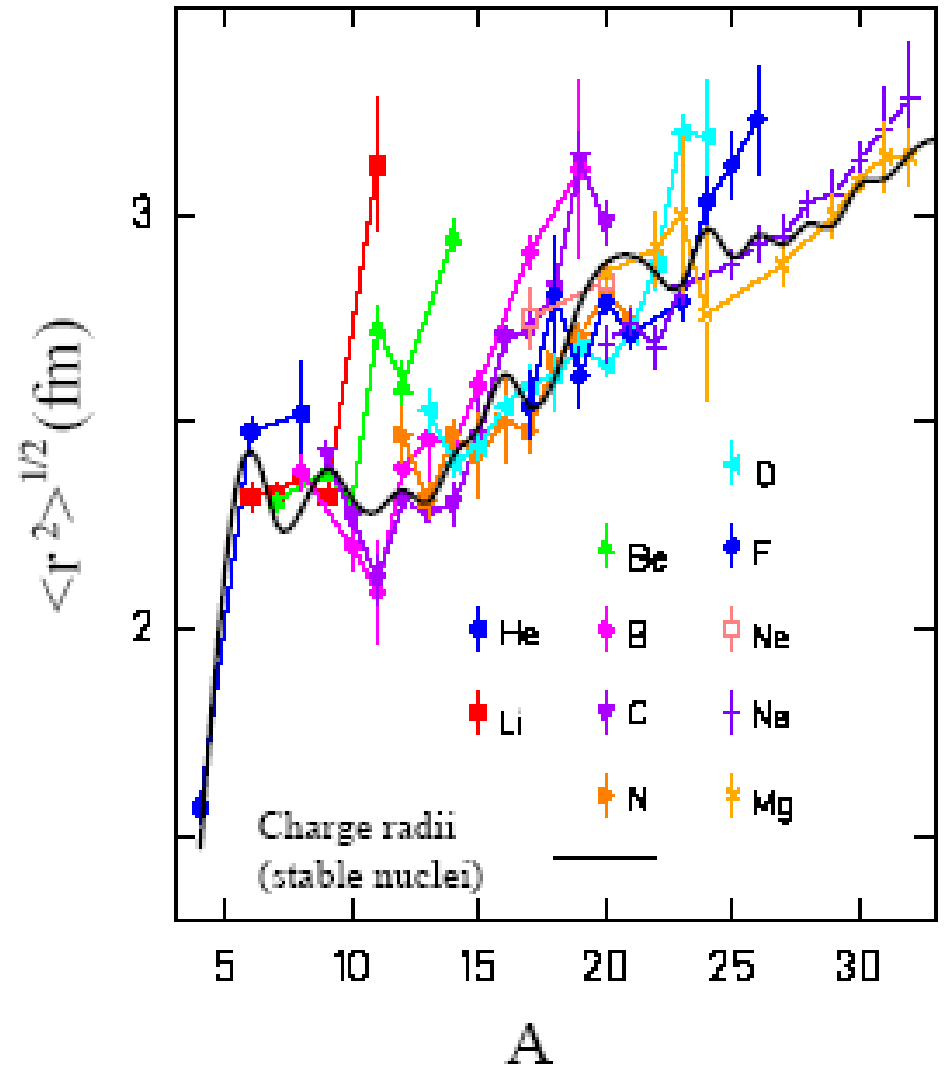
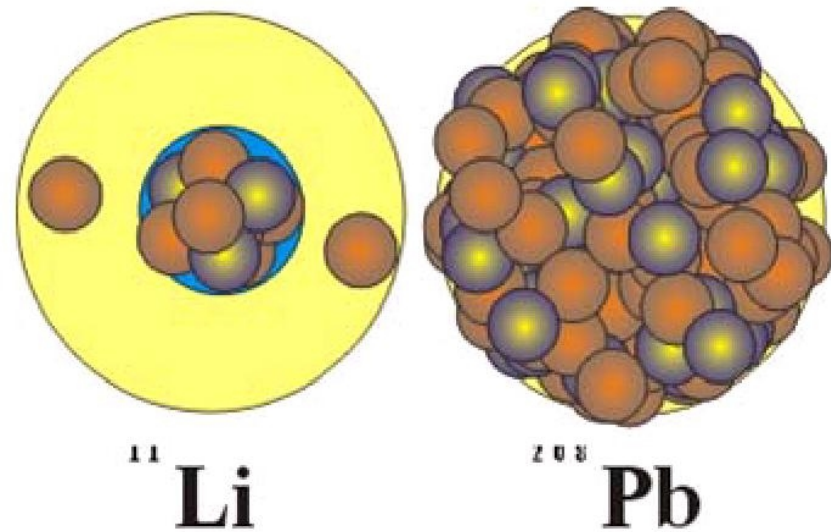

Rozmiary jąder

Rozmiary jąder

Rozpraszanie nieelastyczne

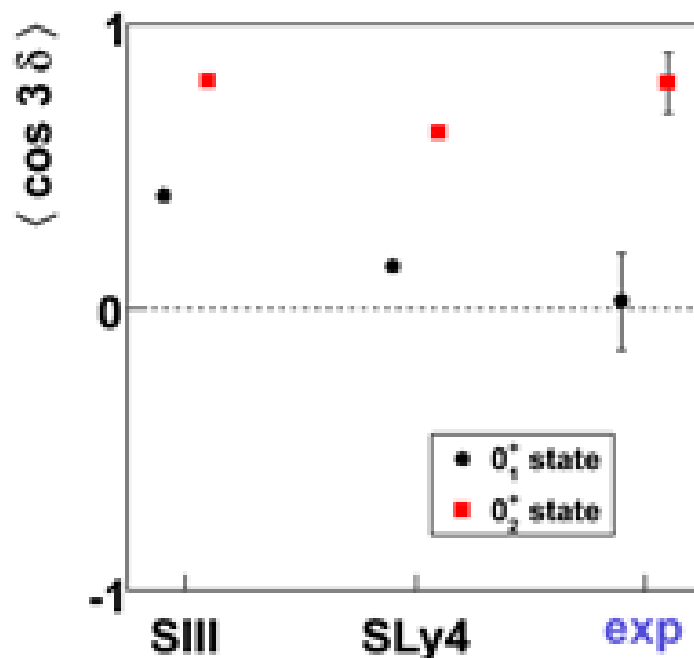
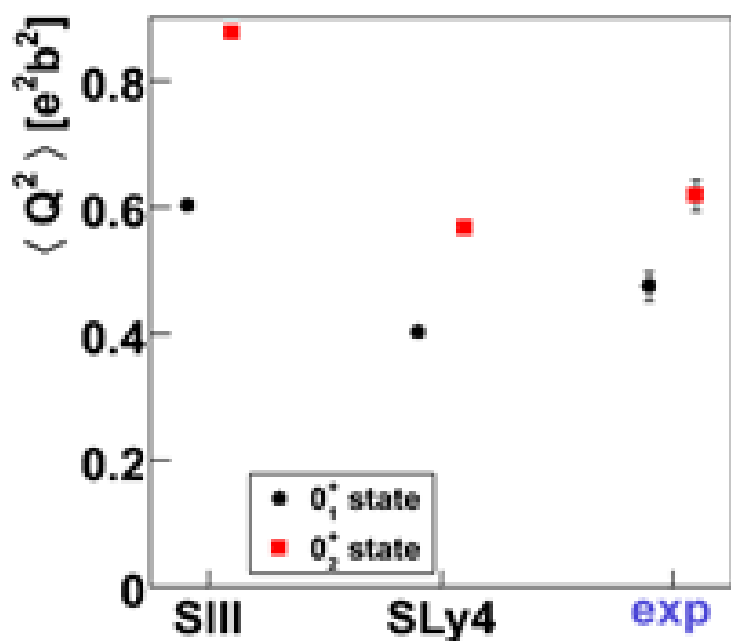
Deformacja ^{100}Mo :

Teoria:

L. Próchniak

Int. J. Mod. Phys. E19 (2010) 705,

L. Próchniak, S. G. Rohoziński, J. Phys. G: Nucl. Part. 36 (2009) 123101

triaxial

Reakcje transferu nukleonów

Źródło wiedzy o strukturze jąder, metoda „produkcji” jąder niestabilnych

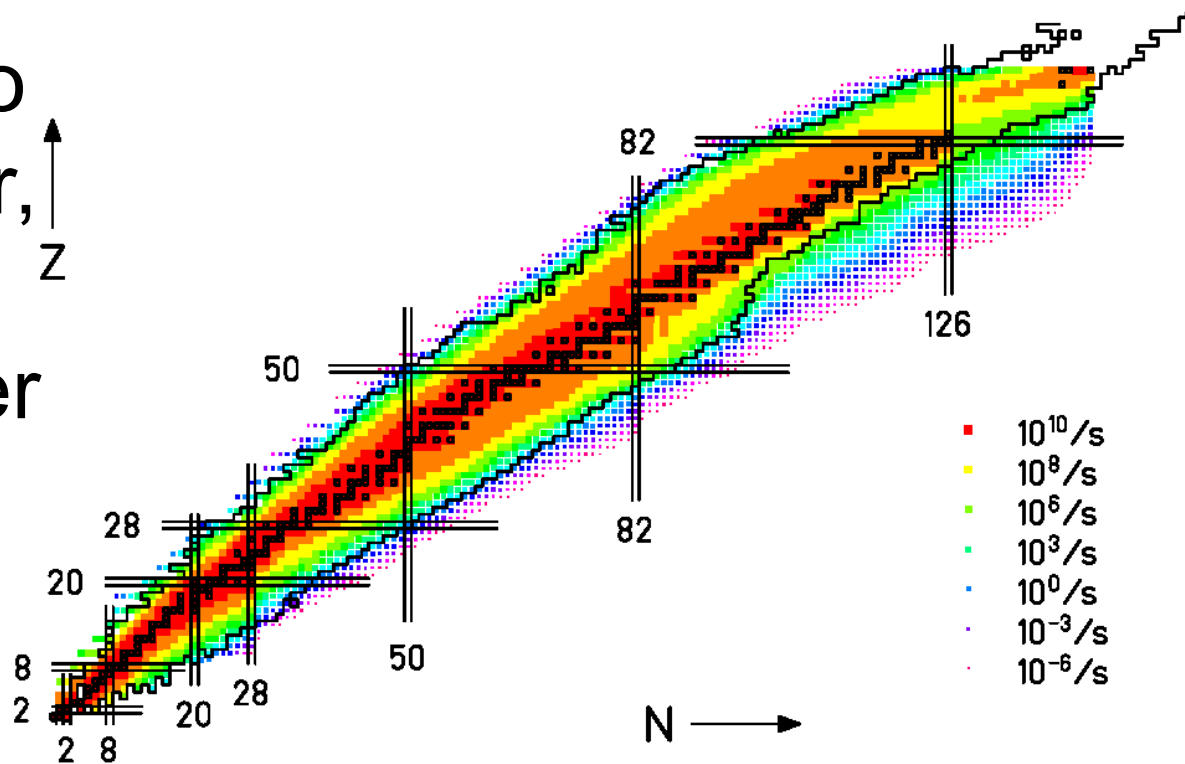
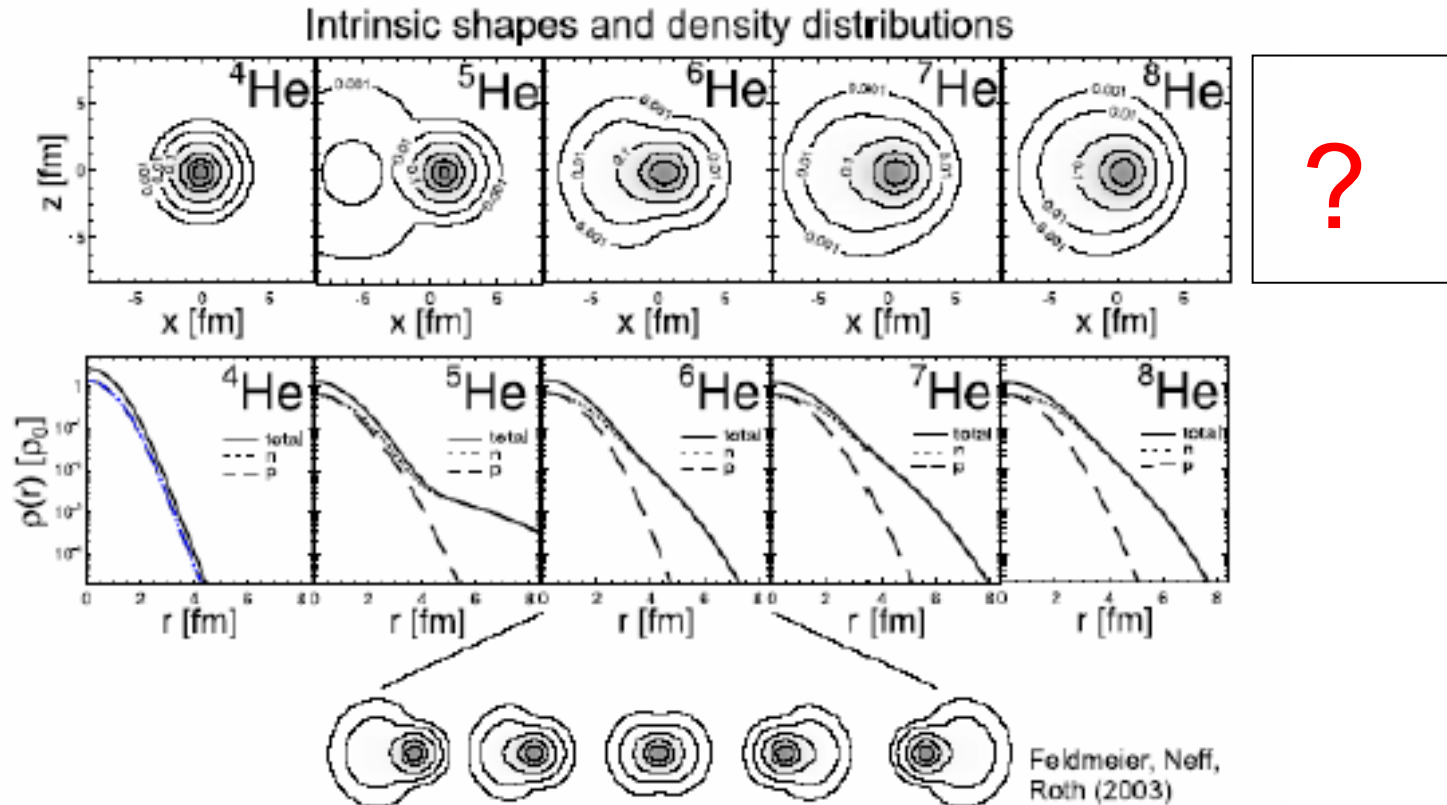

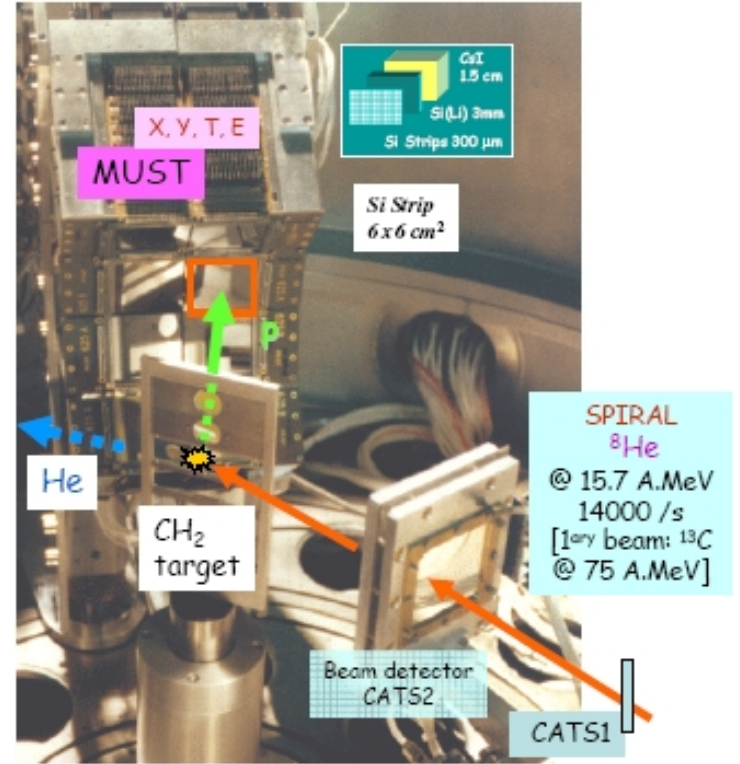
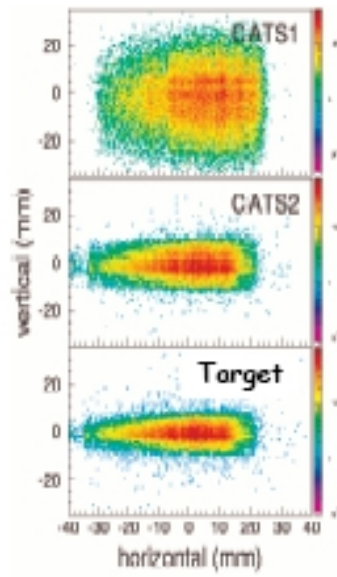
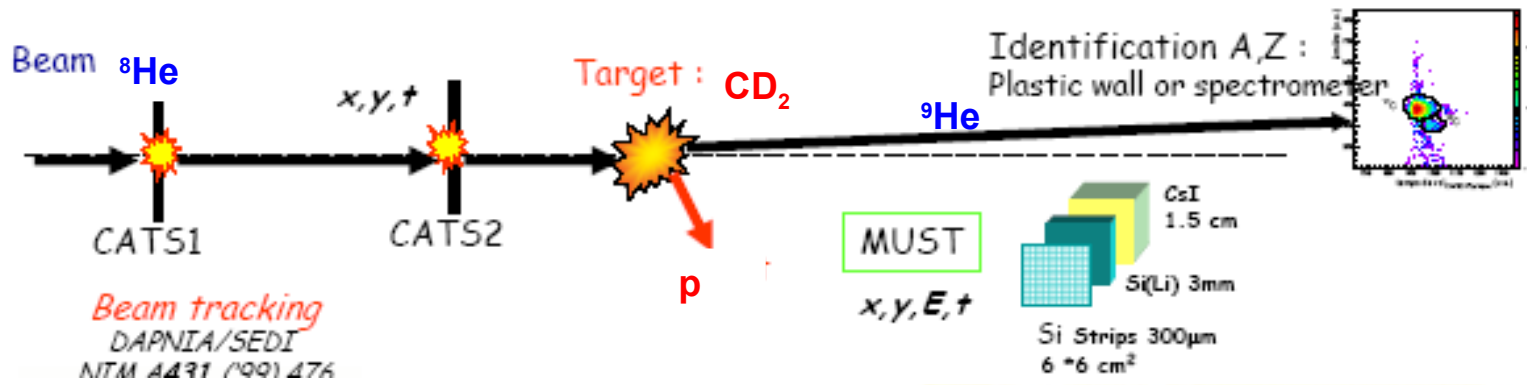
Figure 1.17: Predicted productions rates (for nuclei with half-lives larger than 100 ns) at the proposed facility. Primordial nuclei, closed shells, and the limits of known nuclei are indicated in black.

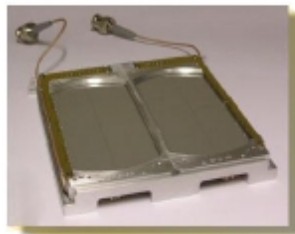
Struktura ${}^9\text{He}$ – jądra z pogranicza stabilności

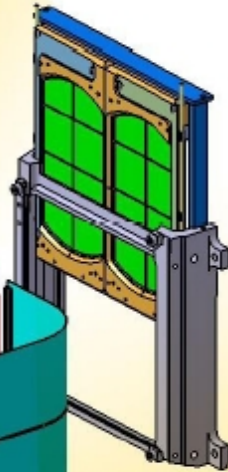
Eksperyment: $d + {}^8\text{He} \rightarrow p + {}^9\text{He}$

Experimental set-up

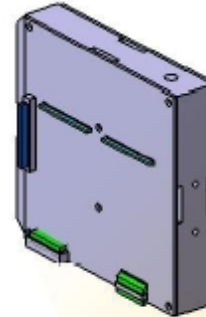
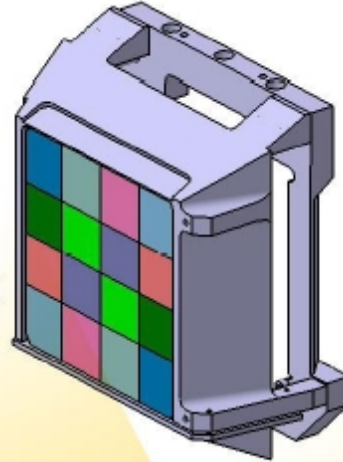

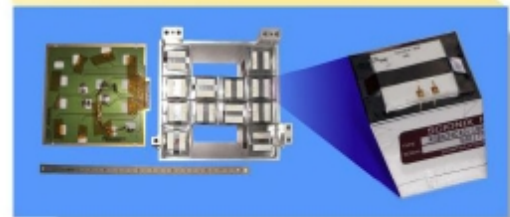
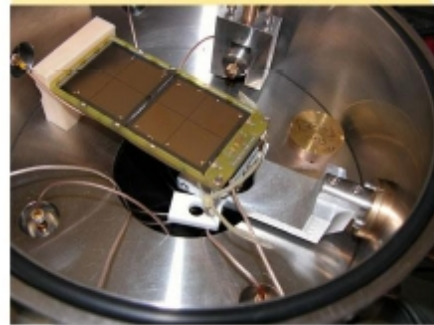
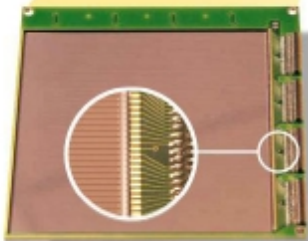
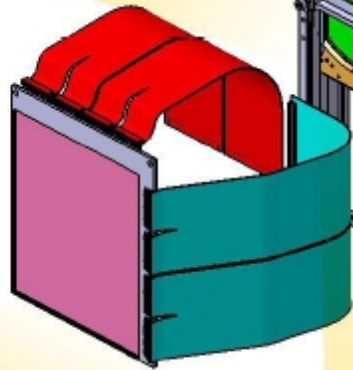
Si(Li) 5mm

CsI 4cm

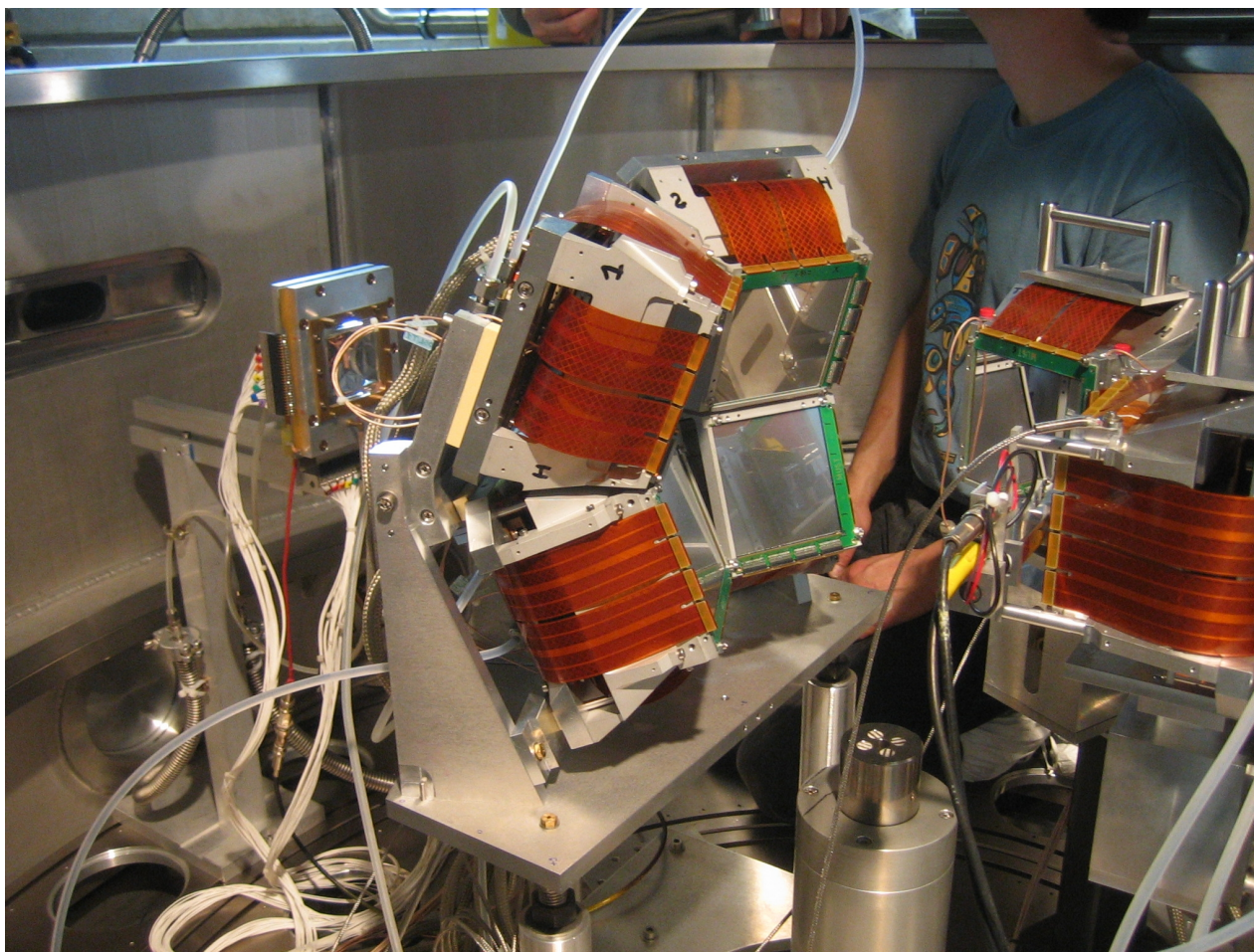

DSSD
10x10cm²
128X+128Y
300μm

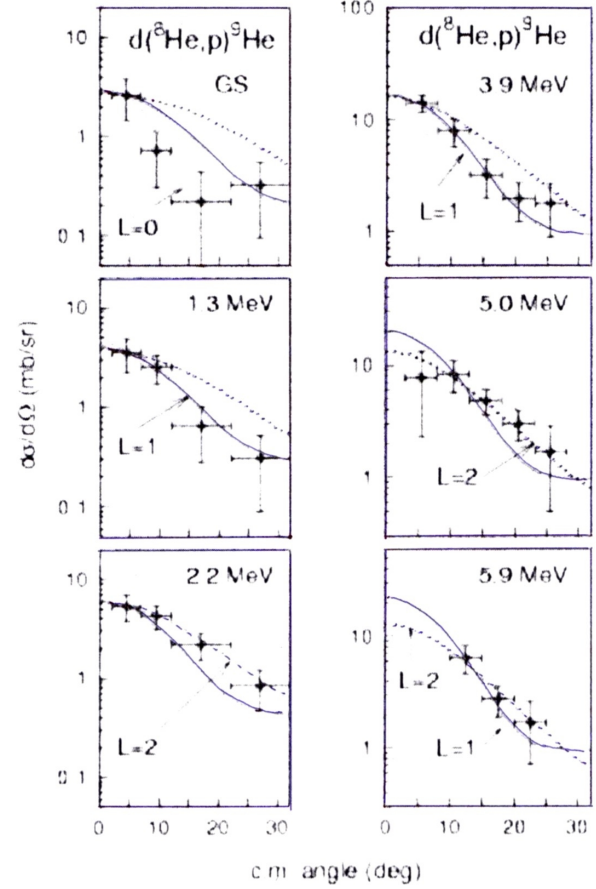
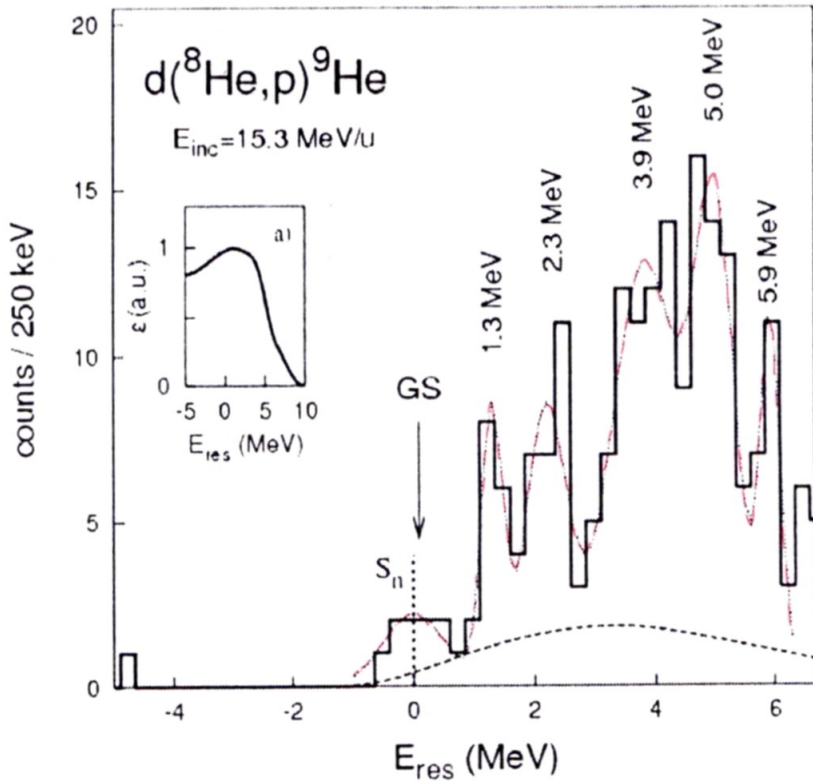

Układ pomiarowy

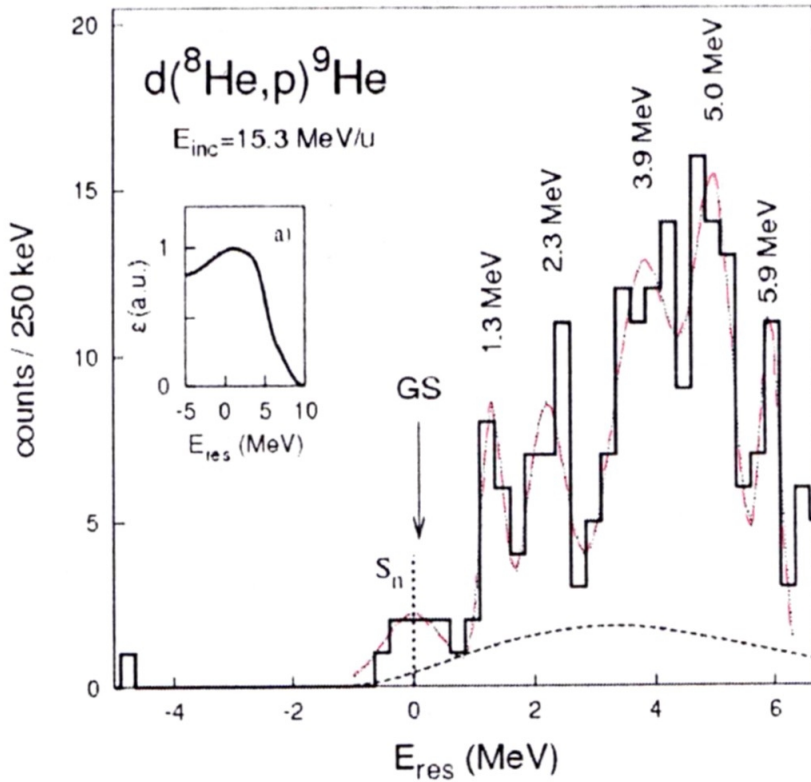

Wstępne wyniki

Wstępne wyniki

Ex (MeV)	J	Γ (MeV)
0.02	$\frac{1}{2}^+$	
1.3	$(\frac{1}{2}, \frac{3}{2})^-$	0.2
2.3	$(\frac{3}{2}, \frac{5}{2})^-$	0.7
3.87	$(\frac{1}{2}, \frac{3}{2})^-$	1.6
5.0	$(\frac{3}{2}, \frac{5}{2})^+$	0.9
5.93	?	0.3

Dziękuję za uwagę